

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

7. De potestate legis humanæ pœnam in reos constituentis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

tam tuendam necessariū, Titius id negligeret, aut respueret, seipsum videretur occidere. Cōtra alij censent, & posse lege humana in viuensū carniū vsum vetari: & ea lege constituta, licere cuique, etiam cum probabili vitæ discrimine à carnibus abstinere. Eo tempore, quo Ioannes Andreas vivebat, quidam statutum Carthusiensium penitus improbant, vt iuri naturali contrarium: quam sententiam, inquit idem Andreas, quidam medicus, & philosophus insignis, vt falsam, temerariam, & hæresim sapientem, edito opusculo confutauit. Medicum, & Philosophum nominat Arnaldum Villanouanum. Sed sciendum est Arnaldum Villanouanum medicum tunc temporis, vt quorundam aliorum librorum auctorem, in quibus hæreses iam ante damnatæ continebantur, duorum iudicium sententia condemnatum fuisse in Cathalonica Aragoniæ provincia teste Eymérico in Directo. Inquisit. p. 2. q. 11. & q. 28. à quo acceperunt Bernardus Luxemburgus in Catalog. hæret. lib. 2. verbo. Arnaldus, & Præcol. de viuis, & seculi heresi. lib. 1. cap. 69.

In hac controuersia primo animaduertendum est, legem iustam eam non esse, quæ expressim prohiberet vesci carnibus, eo etiam tempore, & reum euentu, quo eiusmodi cibus esset remedium ad vitam tuendam necessariū: nam eiusmodi lex aperte cum naturali iure pugnaret. Deinde, fas esse legem statueri, qua vniuersè certo personarum generi vsu carniū interdicitur: & talis est Carthusiensium Monachorum regula: ea enim generatim tantum non speciatim carniū vsum vetat, ac tollit. Hoc autem posse iusta conscientia per legem constitui, ratio ipsa videtur ostendere, quoniam propter corporis macerationem, castigatio nemque sensuum: ad vitæ itidem ante malè actæ penitentiam salutarem agendam, & propter libidinis illecebras reprimendas, denique propter virtutum religiosarum exercitationem, licet Religiosis constitutionem, siue legem præscribere, qua carniū vsum in totum abdicetur: hoc enim non est vitæ tuendæ curam abijcere, sed virtutis, & vitæ spiritualis profectum curare. Sic enim plerique religiosè, & sanctè à vino, & alijs suauioribus, & à quocunque meliori vitæ vsu etiam morbo laborantes, ac infirma, & incommoda valetudine afflicti abstinerunt, & abstinent in perpetuum, vt in virtutis studium incumbant. Item iure, & tuta conscientia multi durius vitæ genus sectantur, & retinent, vt religiosè viuant. Obijcies contra, perindè esse, si tibi subito vitam adimas, aut paulatim diminuas. Respondeo: Quando quis hæc, & alia similia eo animo faceret, vt se paulatim vita priuaret, malè proculdubio factitaret: sibi enim mortem conscisceret. Item, si eo etiam casu hæc susciperet, quo certò, & euidenter constaret, paululum aliquando relaxari animum debere, vt vitam conferuet, benè ageret: malè itidem faceret, si ob nullum bonum finem sibi propositum hæc, & alia similia sustineret. At verò nihil mali est, si hæc quispiam faciat ob virtutis officium obeundum: tunc enim non directò, & proximè sibi vitam ex toto, vel ex parte adimit, sed se in virtutum studio, & cursu exercet. Tertio, dubitandum non est, quin iusta sit, & rationi quoque consentanea Monachorum

Carthusiensium Regula, qua in eo religiosæ vitæ instituto edendarum carniū vsus in totum est interdictus: id enim cum viuendi professione, & more suscepto maximè cōueniens est, præsertim cum non pauca mirabilia diuinitus effecta referantur, quibus talis Regula comprobatur.

His prænotatis, dicendum mihi videtur, cuiusque Monacho Carthusiensi licet carnibus abstinere etiam cum probabili vitæ discrimine, quotiescunq; id fecerit ob alicuius virtutis officium tuendum, retinendum, aut iam ante intermissum reuocandum: videlicet ad evitandum scandalū, & offensionem aliorum, ad conseruandam religiosæ disciplinæ consuetudinem, institutum, & Regulā, ne relaxatione paulatim languescat, decadat, ac pereat. Solet enim vitæ religiosæ (quæ humana fragilitas est) disciplina, sensim minui, & enervari, & sepe instituti, & Regulæ relaxatio ad casus etiam iure vetitos extenditur, & trahitur. Cuiq; item licet ob virtutis officium permittere, vt sibi ad vitæ vsus necessaria subtrahantur. Præterea, iuxta cōmunem Theologorum sententiam, licet singulis vitam periculo exponere pro amico tuendo, item fas est cuiq; tabulam in naufragio relinquere, vt patris sui, vel Principis, vel egregij viri vitam conseruet, vt Sotus docet Victoriam sequutus. lib. 5. de iust. & iure q. 1. art. 8. ad 1. si nondum filius tabulam cœperit, cum posset eam commodè capere, licet & nobis manere in carceribus cū probabili vitæ discrimine, vt amicos tueamur: ergò licet etiam nobis à carnibus abstinere ob multa virtutum officia.

Si verò nullū sit huiusmodi virtutis opus, mihi videtur, Carthusiensem Monachum adstringis ita vt iure ipso naturali compellatur ad vescendum carniū imminente certo, & euidenti, aut etiam probabili vitæ periculo. Vt si solus sit in deserta solitudine, nec quid aliud ad edendum habeat præter carnes, & fame laboreat, ac pereat, debet tunc carnes edere, ne intereat, nam in similibus alijs casibus id quoque dicimus. Exemplum sit: Præceptum mihi est, ne domo exeam; Si verò non exiero, domus incendio absumatur, debeo egredi, ne incēdar, ac peream. Item, si alius incurrat periculum incidendi in foueam, in quam lapsus interibit, nec adsit alius, qui illum possit ab eo periculo liberare, nisi ego: charitatis lege compellor ad eum eripiendum, etiam si mihi sit domo exeundum. Postremò, votum, & iusiurandum factum, aut præstitum interpretatur obligationem non parere, cum certum, & euidēs, aut sanè probabile vitæ periculum imminet: ergò lex humana vi, & potestate caret, quando impendet vitæ discrimen, nec est vllum virtutis officium, ob quod obseruari possit, ac debeat. Victoria quem sequitur Ledesma. 4. p. 2. q. 17. ar. 6. dub. 5. docet etiam in hoc casu Carthusiensem monachum tuta conscientia posse carnibus abstinere: vt legem seruet.

Cap. VII.

De potestate legis humane pœnam in reos constituentis,

Primo queritur, An lex pœnam irrogans, ita alij per in foro conscientie reos, vt pœnam ipsam

ipsam ante condemnationem criminis debeant sustinere; hoc est, an ipse reus legis poenam à seipso repetere, & sumere, siue an ipse per se tacita conscientia iure iure cogatur. Alphonsus Castrensis, vel propter hanc unam quaestionem edidit duos libros, De lege poenali. Hanc item controuersiam tractarunt Sotus libro primo de Iustitia, & Iure q. 6. art. 6. Cordubensis in suis quaestionibus lib. 1. q. 36. Couarruias de Matrimonio p. 2. cap. 6. §. 8. nu. 10. Tyraquel loco infra citando.

De hoc sunt duae opiniones. **Prima** dicit, quodcumque lex continet poenam ipso facto, vel ipso iure latam; ita obligationem inducit, ut eam poenam reus persolvere cogatur in foro conscientiae, etiam ante ullam criminis declarationem, & condemnationem: ita, ut criminofus statim in poenam ipsam incurrat; at verò quando lex poenam non latam ipso facto, vel ipso iure, sed duntaxat continet inferendam post criminis condemnationem, reus in foro conscientiae ante Iudicis sententiam eam poenam non contrahit; ita ut si sibi ipse eam infligere nullo iure compellatur, nec ipsam solvere debeat. **Quam** opinionem multis argumentis tueri, & probare nititur Alphonsus Castrensis lib. 2. de lege poenae, c. 8. & 9. ubi citat Abbatem, & alios, sic etiam Tyraquel in l. si unquam, c. de reuoc. dona. nu. 265. ubi producit Abbatem, Felinum, & alios. Reuera ante eos idem sentit Abb. in cap. Dilecti. de arbit. & Felinus cap. 1. de constitut. & quidam alij. **Secunda** opinio docet, non omnem legem etiam si ipso facto, vel ipso iure poenam constituat non obtemperantibus, gignere obligationem, qua debeat reus luere, & solvere poenam in foro conscientiae, ante Iudicis sententiam. **Hanc** opinionem esse communem inter omnes Canonicos, & ciuilius iuris interpretes, & Theologos ait Syluester, & pro ea citat Ioannem Andream, Archidiaconum, Imolam, Alexandrum, & alios. Syluest. assassinus q. 5. Tabien. Armilla, assassinus. Angel. p. 1. n. 3. Sic Ioan. Andr. Gemin. Anchara. & Franch. in c. pro humani. de homicid. in 6. Caietan. 2. 2. quest. 62. art. 3. Contra, de contra. tract. 1. q. 7. 2. conclusione. **Communem** esse affirmat quoque Felinus, Sotus, Couarruias, Cordubensis: quare ea quoque opinio, quia communi consensu recepta, **michi** verior videtur, indeque probabilior etiam apparet, quòd nullo iure probatur, omnem poenam ipso iure latam contrahi, nec in vniuersum eum, qui legi non pareat, poenam subire debere in foro conscientiae, ante delicti condemnationem, vel saltem declarationem, nisi id fuerit lege imperatum expressè, vel tacitè; quod quomodo accidat, dicemus inferius: & multo minus cogi reum poenam legis statim persolvere secundum conscientiam, antequam fuerit criminis condemnatus, vel saltem antequam iudicis sententia declararetur, eum contra legem peccasse. **Et sciendum** est crimina quaedam esse, ob quae iure ciuili, vel canonico bona criminofis addita sunt fisco; **primum** est haeresis, c. cum secundum leges. de haereti. in 6. **Secundum** est crimen, cum quis contrahit nuptias incestas eodem cap. cum secundum leges: **Tertium** est crimen laesae maiestatis, cum quis hostili animo aduersus rempublicam, vel principem est animatus, l. vii. ff. ad legem Iuliam. maiesta. **Quartum** est, cum quis transtulit prohibitas species, seu mer-

ces, ut is, qui desert ad Saracenos ferrum, armamenta, & qui rerum uectarum professionem omittit, cap. ita quorundam, de Iude. & l. vlti. ff. de uectiga. §. liuus. **Quintum** est, cum quis Romanae Ecclesiae Cardinalem fuerit infectatus, vel percussus, vel coeperit, aut id fieri mandauerit, vel iuerit facientem, vel ratum factum habuerit, vel consilium dederit, aut facientem defenderit, vel receperit scienter. c. felicit. de penis. in 6.

Verum contra haec obijcit non pauca Alphonsus Castrensis. **Primo**: quia poena excommunicationis, suspensionis, Interdicti, & Irregularitatis, in foro conscientiae contrahitur statim atque commissum est crimen contra legem, quae ipso facto, vel ipso iure hasce poenas irrogat. **Respondeo**, non eandem, sed longè diuersam esse rationem in his poenis. Nam per has poenas priuata Ecclesia reos suis bonis, non bonis ipsorum, nimirum suis suffragijs, beneficijs, & fructibus, suorum ciuium consortio, suis item sacramentis. Aliud verò est, quando lex poenam constituit, per quam nocentes suarum rerum dominio priuantur; de his enim legibus loquimur in praesentia, quae tanquam poenam bonorum publicationem nocentibus irrogat: & dicimus earum violatores non debere sua bona dimittere, & reddere Fisco ante Iudicis sententiam, quoniam id facere, nullo iure coguntur. **Secundo** obijcit Castrensis, inferi, ut nullum sit discrimen inter leges, quae poenam continent ipso facto, vel ipso iure latam: & eas, quae poenam decernunt Iudicis sententia non obtemperantibus inferendam. **Respondeo**, magnam esse differentiam: nam iuxta leges, quae poenam continent ipso iure latam, Iudex sententiam pronunciat, qua crimen contra legem esse factum declarat; & proinde reum poenam legis contraxisse: at verò iuxta eas, quae poenam statuunt sententia iudicis inferendam, non solum sententia Iudicis fertur, ut crimen declaratur, sed etiam ut reus condemnatur ad poenam legis persoluendam. **Praeterea**, iuxta illas leges auctoritate Iudicis declarato crimine, retrahitur sententia, & bona nocentis, siue criminofis sibi vendicat fisco à die commissi criminis: ita ut ab ea die bona eius apprehendantur, etiam si alienata in alios transferunt: At verò iuxta has leges sententia fertur, nec tamen à die sceleris admissi retro agitur, sed ab eo tempore vim suam incipit habere, quo est à Iudice pronunciata. **Tertio** obijcit Alphonsus id, quod habetur in cap. cum secundum, de Haereticis in Sexto: ibi enim decernitur, ut Haeretici, & rei laesae maiestatis, & ij, qui contrahunt nuptias incestas à die admissi criminis sint suis bonis priuati, & eo ipso eiusmodi bona sint fisco addita. **Respondeo**, ex eo capite solum inferri, eos, quorum bona sunt ipso iure in reipublice potestatem redacta, & ad Fiscum principis pertinentia, propter crimen contra legem admissum, esse effectos inhabiles à die commissi delicti ad bona sua alienanda; non tamen debere in foro conscientiae ante Iudicis sententiam ea statim fisco tradere. **Quod** si obijcias, à die patratu criminis ea bona esse iam fisco principis addita, ergò transferunt in fisco tanquam dominium. **Respondeo**, parum referre, transferint illa bona in dominium fisci an non: qua de re quaestione proxi-

mè fequenti dicitur: ſolum negamus reum lege compelli ad ea bona reddenda fiſco in foro conſcientiæ, ante criminis condemnationem, ſeu potius declarationem. Fatemur quidem eſſe iam reipublicæ poteſtati ſubiecta, & ad fiſcum principis pertinere à die facinoris edicti, ſed hoc ſolū pacto, vt fiſcus publicus ius habeat ea capiendi poſt condemnationem criminis, vbiſcumque ea deprehenderit à die commiſſi delicti.

Quartò arguit plurimas eſſe leges conſtituentes tanquam pœnam, vt in foro conſcientiæ hoc vel illud reſtituere debeant, qui contra fecerint: multas item eſſe Eccleſiæ leges, quæ priuant ipſo factò, vel ipſo iure reos Beneficijs, aut Beneficiorum fructibus, etiam in ipſo foro conſcientiæ ante Iudicis ſententiam. **Reſpondemus**, nequaquam negare nos, poſſe leges aliquas Canonicas, vel Ciuiles conſtitui interponentes pœnam ipſo factò, vel iure in foro conſcientiæ perſoluendam, diſtiterit tamẽ eas omnes leges, quæ ipſo iure, vel factò bonorum publicationem continent, tales eſſe, vt adigant reos ad ſua bona reddenda fiſco in foro conſcientiæ ante Iudicis ſententiam. **Fatetur** item, ſi lex aliqua ita pœnam conſtituat, vt verbis exprimat, debere fontes in foro conſcientiæ, vel ante criminis declarationem hoc; aut illud facere, ſoluere, tradere, reſtituere, eam pœnam ſtatim eſſe in foro conſcientiæ luendam: niſi tamen lex hoc explicet, negamus reum in foro conſcientiæ lege compelli ad pœnam ſoluendam ante Iudicis ſententiã. **Quintò**, opponit Caſtrenſis, nullam eſſe repugnantiam, ſi quis ſit reus, & nihilominus ipſe de ſe pœnam ſumat: nam auctoritate Magiſtratus, & Iudicis poteſt reus condemnari, vt per ſe ipſe pœnam perſoluat, ſuſtineat, & in ſe ipſe animaduertat: ergò nihil eſt abſurdi, ſi lex nocentibus pœnam irroget, quam in foro conſcientiæ ſoluere debeant. **Reſpondeo**, non eſſe ex rei quidem naturã repugnantiam, ſi idem ipſe, qui reus eſt, pœnam perſoluat, & à ſe exigat, ac ſumat, vt idem ſit reus, & vindex; negamus tamen voluiſſe leges ad hoc nocentes adigere, vt ipſi per ſe pœnas in foro conſcientiæ luant, atque ſuſtineant, antequam Iudicis ſententia, vt criminofii declarentur. Ac licet poſſint leges ad id faciendum fontes adſtringere, haud tamen adſtringunt, niſi cum id verbis expreſſerint. **At dubia quaſtionis eſt**, an cum quis ob crimẽ infamis eſt ipſo iure, neceſſaria ſit criminis declaratio, vt repellatur ab officijs, dignitatibus, ordinibus conſequendis, à teſtimonio in iudicio reddendo in cauiſa criminali, ab accuſando, à poſtulando, à quibus omnibus leges, & iura infames prohibet. **Reſpondeo**, diſtinguendum hic eſſe: nam ad repellendum, & impediendum infamem, ne ea bona conſequatur, ſufficit, vel criminis declaratio, vel propria confeſſio ipſius infamis in iudicio, vel criminis euidentia, vt docere videntur Archidiaconus, & Ancharanus in *cap. Felices, de penis in 6.* ſed ad amittendum & deponendum officium publicum, dignitatem, beneficium Eccleſiaſticum, quod ante habebat, neceſſaria eſt criminis declaratio, vel propria cofeſſio in iudicio, nec ſufficit delicti euidentia: quia pœnã, & odia reſtringuntur.

Secundò quaeritur, An ij, quos ipſo iure, vel fa-

cto ob delictum lex humana bonorum ſuorum dominio priuat, eo ipſo in foro conſcientiæ ante ſententiam Iudicis priuati ſint dominio, & proprietate bonorum? Duæ ſunt ſententiæ, vna vult eos eſſe priuatos: quæ ſententia communi Canonici, & ciuilibus iuris interpretum, & Theologorum conſenſu recepta eſt. Sic enim ſentunt Ioannes Andreas, Dominicus, Petrus, Ancharanus, Philippus Francus, & ceteri in *cap. Cum ſecundum leges, de Hereticis in Sexto*. Ita etiam inter Theologos *Conr. de contra. tract. 1. queſt. 7. conſuſ. 2. Cai. 2. 2. q. 62. art. 3. Me. din. de reb. reſtitu. q. 6. ſ. poſt rerum dominium. Caſtren. lib. 2. de lege pœna. cap. 10. et. 11. & alij. Quod probant*, quia plane in vtroque iure, Ciuili, & Canonico ſtatuitur, eſſe aliqua crimina, ob quæ criminofii ipſo iure amittunt ſuorum bonorum dominium, vt habetur in *cap. Cum ſecundum leges, de Hereticis*. *Secunda opinio* tradit, eos non eſſe ſuorum bonorum dominio priuatos: quam ſententiam tuetur *Viſto. in reſeſt. de indiſp. par. 1. nu. 14. Sor. loco citato. Simanc. tit. 9. citato, nu. 228. Archidia. in ca. cum ſecundum leges, de Hereticis in 6. & quidam alij. Qui eo vnico argumento nituntur, eò quòd pœna legis in foro conſcientiæ ante ſententiam Iudicis nunquam contrahitur, niſi quando id lege ipſa fuerit expreſſum. Deindẽ, ſi dominio, vel proprietate ſuorum bonorum carerent, ea retinere tuta conſcientia non poſſent, cum res aliena ſit omnino reſtituenda. **Accedit** etiam, quòd eorum bonorum proprietates, & dominium eſſet penes fiſcum, cui ea ob crimen deferuntur; & proindẽ compellerentur tacita conſcientia ad ea reddenda fiſco ante vllam criminis condemnationem. **Adde** his, quod legitur in *l. quaſtitum eſt. ff. qui, & à quibus manumilli; quaſtitum eſt an is; qui maiſtatis crimine reus eſt factus, manumittere poſſit, quoniam ante damnationem dominus eſt* & in *l. ex iudiciorum. ff. de accuſa. dicitur. Ex quo quis maiſtatis crimen contraxit, nihil ex bonis ſuis alienare, aut manumittere eum poſſe; vbi ſex dicit ex bonis ſuis. Ergò ante condemnationem criminis dominus eſt bonorum ſuorum, quamuis lex impediatur, quominus ea alienet.**

Ad argumenta verò propoſita reſpondemus: **Ad primum** negantes nullam pœnam legis ipſo iure contrahi in foro conſcientiæ ante condemnationem criminis: oftendemus enim inferius, aliquas eſſe leges pœnam facientes, in quã criminofii, ipſo factò, incidunt ante Iudicis ſententiam. **Ad ſecundum** reſpondeo, non continuo ſequi, vt peccati rei, lege compellatur ad bona ſua tradenda, aut relinquenda fiſco, quamuis ipſi ſint ſuorum bonorum dominio priuati: quoniam vt quaſtione proximè ſequenti patebit, leges eos deiciunt à dominio bonorum; à poſſeſſione verò, & adminiſtratione nõ item. **Ad tertium** ſimiliter, fatemur penes fiſcum eſſe dominium bonorum à die commiſſi criminis; manere tamen penes ipſos reos poſſeſſionem, & adminiſtrationem: nam leges adimunt quidem dominium, ſed non poſſeſſionem.

Tertiò quaeritur, An ij, qui ipſo iure ob delictum, bonorum dominio priuantur, debeant in foro conſcientiæ reddere bona ſua fiſco ante criminis condemnationem? Tres ſunt opiniones, **prima** docet in vniuerſum ad id eos lege compelli. Hanc tuetur *Alphonſus Caſtren. lib. 2. de leg. pœna.*

cap. 10. & 11. ubi alios citat, & ante eum Abbas, & quidam alij tum Ciuilibus, tum Canonici iuris interpretes. Tiraq. in l. si unquam. c. de renoua. donation. num. 291. sequitur hanc opinionem, & pro ea citat Abbatem, Felinum, Bartholum, Corsettum, & alios. Secunda opinio respondet: aut crimen, inquit, est notorium ob euidentiam facti, aut secus. Si primum, nulla est opus declaratione criminis, vt reus adigatur ad sua bona fisco reddenda; sed is statim in foro conscientie lege ipsa compellitur ad ea fisco tradenda. Si secundum, necessaria est delicti declaratio auctoritate Iudicis. Tertia sententia docet, generaliter ante condemnationem criminis nullam esse obligationem in foro conscientie, qua reus cogatur reddere bona fisco: quæ opinio est communis inter Canonici, & Ciuilibus iuris interpretes, Theologos, & Summistas, & hæc est amplectenda. Sor. Cord. Couar. Syl. Tab. Armil. Ange. locis supra citatis hanc sententiam sequuntur. Primò, quia consuetudo est optima legum interpres: sed vsu receptum est, vt leges poenam huiusmodi statuentes in eum sensum accipiantur, vt ipso facto, nocentes dominio bonorum suorum priuentur; non tamen possessione, & administratione. Deinde, quia iuxta iuris regulam; Poenæ, & odia sunt restringenda, ergo talis poena legum, benignius, & mitius exponi debet: nimirum ipso iure, vel facto bona sint publicata, & addita fisco, eò quòd dominium, & proprietates eorum, nõ autem possessio à die commissi criminis ad fiscum pertineat.

Verum obijcit Castrensis, in ca. Cum secundum leges, de Hæreticis. in 6. postquam enumerantur leges aliquæ Ciuiles, & Canonice, quæ ipso iure irrogant poenam publicationis bonorum, statim subiungitur: *Fiscus tamen non capiat, aut apprehendat bona, quousque sententia Iudicis in reum sit promulgata*, quibus verbis non conceditur, aut permittitur reo possessio bonorum; sed prohibetur fisco publicus, ea sibi capere, aut vendicare, antequam condemnatio criminis proferatur. Vtraque enim possunt inter se constare; & quòd fiscus nequeat capere bona ante sententiam, & quòd reus debeat tacita conscientia ante criminis condemnationem ea fisco reddere: Respondet, more esse receptum, vt prædicta eius capituli verba in eum sensum accipiantur, vt nec fiscus bona sibi capiat, & vendicat, ante sententiam Iudicis, nec reus bona sua reddat ante criminis condemnationem. Secundò obijcitur, quod in cap. Euidentiam, de Accusationibus dicitur: *Euidentia criminis parati non indiget clamore accusatoris*: Ergò cum ob euidentiam facti notorium est crimen, nõ oportet condemnationem criminis pronuntiare. Respondet, iuxta Glossam in eo capite: Quando crimen est notorium, euidentiam facti haberi vice accusatoris, nimirum, vt Iudex fungens munere, & officio suo, sine vilo alio accusatore, iure possit in iudicio procedere vsque ad sententiam ferendam. Euidentia igitur facti, est vice, & loco accusatoris, non item sententia. Sufficit tamen, si reus suum crimen fuerit in iudicio confessus. Medi. de reb. restit. q. 1. §. post verum dominium; tunc ius est fisco capiendi bona. Sed quæstio est dubia, an saltem quando leges, siue statuta ob crimen priuant aliquem nõ bonis, quæ ante in patrimonio suo habebat, sed

ijs tantum bonis, quæ ab ipso principe, vel publica habet, debeat criminofus tacita conscientia ea bona dimittere, & restituere ante vllam criminis declarationem: Verbi gratia, in academijs, religioforum ordinibus, collegijs, ciuitatibus solent esse statuta, vt qui hoc, vel illud delictum admiserit, careat iure eligendi, suffragium ferendi, item eligi nequeat; item officium, dignitatem, administrationem, beneficium amittat, sit priuatus muneribus, quæ acceperit. Sotus sentit reum ante declarationem delicti restituere, aut dimittere hæc etiam bona non debere: quoniam licet statuta priuata sint, ea interpretari debemus iuxta iuris communis regulas. Item, fundatorum, & legislatorum mentem probabiliter credere possumus, cum iure communi congruere, ita vt voluerint ius commune in hac parte locum habere. Aliorum tamen est opinio reum ante declarationem criminis tacita conscientia hæc bona dimittere, & restituere debere: quia sunt data ea conditione, ne hoc aut illud faciamus. Ergo sunt leges conventionales, non penales: item, quia potius impediunt, ne acquiramus, quàm priuant, & spoliant acquisitis, certe vtraque sententia est probabilis: prima est mitior, & iuri communi magis consentanea: Secunda videtur probabilis.

Quartò quæritur, An sint aliqua poenæ legibus constituta, quæ ipso facto, & iure contrahantur in foro conscientie ante vllam criminis condemnationem? Sor. lib. 1. de iust. q. 6. ar. 6. videtur contendere nullas esse eiusmodi poenas, nisi id leges expresserint. Fatetur enim leges, quæ poenas irrogant his verbis: Qui hoc, aut illud fecerit, ipso iure vel facto in foro conscientie, vel ante vllam sententiam Iudicis, vel criminis condemnationem, hoc, vel illud facere, aut pati, & sustinere debeat, habere vim adigendi criminofos ad poenas ipsas in foro conscientie sustinendas. Concedit item leges, quæ sunt cõuentiones, & pacta, compellere in foro conscientie eos, qui contra faciunt, ad poenam quam irrogant perfoluendã. His exceptis, ait Sotus, in vniuersum nulla lege compelli nocentes, ad poenam in foro conscientie perferendam. Alphonsus Castr. lib. 2. de lege poen. ca. 8. §. 9. contra, ex multis legibus conatur ostendere, poenam legis aliquando deberi in foro conscientie ante cõdemnationem criminis. Cai. 2. 2. q. 62. a. 3. legis poenas distinguit, alias dicens in agendo, alias in patiendo consistere; & eas quidem, quæ in patiendo versantur, contrahi in foro conscientie ante condemnationem criminis, tales sunt ex poenæ, quæ reum cõmodo aliquo, aut iure, emolumento, aut bono priuant, cuiusmodi sunt excommunicatio, suspensio, Interdictum, Irregularitas, infamia, publicatio bonorum, amissio beneficii, vel fructuum, eius inhabilitas ad aliquid obtinendum, vel faciendum: nam, eo ipso, irritum, & inane cõsetur, si quid obtinuerit, vel si quid fecerit: hæc enim poena non spoliatur reum iure, quod habet, sed impedit, ne ius acquirat. Ess verò, quæ in agendo sunt, poenas nequaquam debere reos in foro conscientie ante criminis condemnationem luere: cuius generis sunt, quæ sequuntur: poena capitis, amputatio mēbri, carcer, exilium, multa pecuniaria, condemnatio ad tri-

remes, ad metalla, ad bestias, & id genus similes pœnæ: nam ad illas primas, inquit, non requiritur actio, vt executioni mandentur: ad has vltimas verò semper est aliqua actio necessaria, vt sumum fortiantur effectum. Neg; verò in summa, verbo pœna statutorum, sibi Caietanus aduertitur, vt quidam existimant, vbi docet pœnam lege statutam, licet non debeat aliquis in foro conscientie subire, nisi postquam de crimine est à Iudice condemnatus, hoc tamen, inquit, fallit in duobus casibus, in censuris scilicet, & testamentarijs pœnis. Hoc ibi Caietanus, quod minimè pugnat cum primo: quoniam, non negat his verbis pœnam legis, quæ nos aliquo iure, vel commodo, & emolumento priuat, cõtrahi in foro conscientie ante condemnationem criminis; Sed solum docet neminem lege compelli in foro conscientie ad perferendam pœnam, hoc est, ad soluendam, vel exigendam, & sumendam à seipso, quo verbo significat loqui se de pœna legis actionem requirente, vt executioni mandetur: quo etiam modo accipi debet, quod ait Glossa in c. Fraternalis de 12. q. 2. nunquam lege pœnali reos adigi ad pœnam in foro conscientie perfoluendam.

Quod igitur attinet ad propositam cõtrouersiam, de ea hæc mihi videtur dicenda. Primò, nequaquam esse dubitandum, aliquas pœnas in foro conscientie ipso iure, vel facto contrahi, quicquid Sotus dicat. Nam vt ceteras pœnas omittã, saltem ij, quorum ob crimè, ipso facto, bona publicantur, & fisco principis addiuntur, pœnam aliquam subeunt, quoniam à die sceleris commissi, si bona alienent, & distrahant, non ita rate, & firmæ sunt alienationes, vt rescindi nequeant, nã si postea eorum flagitium condemnentur, siue declaratur sententia Iudicis, omnes alienationes bonorum à die perpetrati facinoris factæ soluitur: quæ certe pœna est, eò quod alienationes ita fiunt, vt rescindi queant, & facinorosi ipsi quodammodo sunt inepti, & inhabiles, aut impediti ad bona sua distrahenda. Secundò, quando sunt leges, quæ secundum conscientiam ante vllam Iudicis sententiam ipso facto, commodo, vel iure, & actione, vel bono aliquo priuant, in foro conscientie iuxta probabilem sententiam contrahuntur huiusmodi pœnæ, quales sunt multæ leges Collegiorum, Academicarum, Religiosorum ordinum, Ciuitatum, populorum, quibus ob delictum aliqui priuantur suffragio actiuo, vel passiuo, vt vocat, ita vt nec eligere, nec eligi queant: Tales etiam esse solent constitutiones Principum, vel ciuitatũ, quibus Magistratus, Iudices, Notarij, tabelliones, & alij id genus publici ministri, ipso iure priuantur muneribus, si quæ acceperint à litigantibus. Multæ item leges Ecclesiasticæ, quibus Clerici ipso facto, ante criminis cõdemnationem spoliantur Beneficijs, ministerijs, officijs, honoribus, dignitatibus, aut suorum beneficiorum fructibus; ita vt beneficia ipso iure vacent, & tanquam vacantia impetrari, & conferri queant ante criminis condemnationem, vt suo loco dicam. Nec est, quod Sotus respondeat, omnes huiusmodi leges potius esse cõuentiones, quam constitutiones: non enim negari potest eas esse propriè, & simpliciter leges, cum sanciantur à Principe, vel ab eo, qui ius, & potestatem habet

condendi legem, & cum vim habeant compellendi conscientias ad id, quod imperant, exequendum. Non est item vlla ratio, cur dicat Sotus non esse propriè, & simpliciter pœnas, sed potius sententias, quibus aliqui inepti, & inhabiles reddantur ad aliquid faciendum, aut quibus tanquam obstaculis quibusdam impediuntur. Non enim dubitari potest, quin pœnæ sint, siquidem ob crimen constitutæ in foro conscientie perfoluuntur. Tertio, certum mihi esse videtur, multas esse leges, quæ reos ipso iure bonis quibusdã priuant, quam pœnam in foro conscientie contrahi puto: quales sunt, quibus ob crimen aliqui ipso iure redduntur infames, & proindè ad multa inepti, & inhabiles: tales etiam sunt, quibus alij, ipso iure, sua bona amittunt, hoc est, dominio, & proprietate priuantur, non è possessione deiciuntur, item, & eæ, quibus aliqui efficiuntur inhabiles ad aliquid in posterum accipiendum, acquirendum, retinendum, impetrandum, faciendum, testandum, contrahendum, & alienandum: nec non, & eæ, quibus ipso iure aliqui impediuntur, ne dominium eorũ bonorum sibi acquirant, quæ donantur eis, vel quæ deuoluuntur, deferuntur, vel transferuntur ad eos. Postremò, dubitari non potest, quin possint leges, & constitutiones sanciri, quibus aliquis in foro conscientie restituere cogatur, si quid acceperit: quoniam, eo ipso, leges constituisse videntur, vt is sit inhabilis ad acquirendum, quod est sibi donatum, aut retinendum, quod aliquo modo acquisiuit. Item, multam pecuniariã in foro conscientie soluendam potest constitutio imperare.

Quintò queritur, An fructus, siue extantes, siue consumpti bonorum, quæ ipso iure propter crimina fisco principis addicta sunt, ipsi fisco post declaratum crimen debeantur à die commissi delicti, an potius à die litis contestatæ. Dux opiniones iuriscultorum inuenio, vt referunt Couar. de matrim. parti. 2. cap. 6. §. 8. num. 6. & Tirac. in l. si vnquam. c. de reuocan. dona. ver. reuertitur, numer. 268. vna affirmat omnes fructus repeti, & capi à fisco, à die commissi criminis, & hanc sequuntur Paulus Castrensis, Salicetus, Alexander, Imolenfis, Iafon, & alij, quos citat, & sequitur Tiraquellus: hanc dicit esse communem Couarruuias. Altera docet solum ad fiscum pertinere à die litis contestatæ, quam sequuti sunt ij, quos citant Couarruuias, & Tiraquellus. Sed prima est verior.

Sextò queritur, An pœna in foro interiori debeat, & soluenda sit, quando lex pœnalis addiderit ad pœnam contrahendam nullam requiri sententiam, vt habetur in c. pro humano, de homici. in 6. Respondeo cum Archidiacono in c. pro humano citato, si lex solum addiderit, pœnam contrahi ante sententiam, eam non deberi, nisi post sententiam, qua declaratur commissum esse crimè: quoniam eiusmodi leges, & iura intelliguntur sic; nullam requiri sententiam, qua criminosis ad pœnam perferendam damnetur: hanc sententiam Archidiaconi communi consensu, ceteri receperunt, Ioan. Andr. Anchar. Gemina. Franchus in illo cap. pro humano citato. Syl. assisimus num. 5. & Emphyseus q. 2. Ange. pœna. q. 3. Tabien. & Armil. assisimus, & citant etiam Alexandrũ Imolensem. Quid,

Iniquis, si lex poenalis dixerit, ad poenam contrahendam nullam requiri sententiam, qua declaratur crimen esse factum, *vi habetur in constitutione Pauli 2. ambrosio: de reb. Eccl. non alien. Syluester, Tabienfis, Armilla sentiunt, tunc poenam in foro interiori esse soluendam, ante declarationem commissi criminis, quoniam perinde est, ac si lex edixisset, vt criminofus poenam soluat in foro conscientiae. Sed Couarr. in ca. citato f. 8. nu. 10. propè finem cõtra Syluestrum, docet etiam tunc poenam non esse soluendam, antequam sententia Iudicis declaratum sit delictum. Sorus lib. 1. de iust. q. 6. ar. 6. ad finem dubitat, an opinio Syluestri sit vera. Mihi certè verior videtur, quàm sententia Couarruiz. At conuenit inter omnes, quando lex dixerit, poenam in foro conscientie statim deberi, eam esse soluendam ante declarationem criminis.*

Septimò queritur, An filij, quorum bona ob crimen sunt ipso iure publicata, & fisco addicta, alienent ea ante delicti condemnationem, culpa careant: & an item ratæ sint, & firmæ eiusmodi alienationes? *Respondeo, eos non peccare in alienandis suis bonis, quotiescunque alienant ea, ob aliquid comparandum ad vitæ vsus necessarium: nimirum, si id faciant ob alimenta sui, vel suorum conquirenda. Ita Sylu. hæresis. 1. q. 8. versic. vnde donatio. Angel. pena. q. 3. ex Archidia. Ioan. Andre. Abbate, Bartholo, & alijs. Præterea, si crimè ita est occultum, vt ad forum iudiciale deferri nequeat, non peccant in alienandis suis bonis, quoniam damno neminem afficiunt: non fiscum, qui in bona eorum nondum ius acquisiuit, cum ei non debeantur, nisi post sceleris condemnationem: non emptorem, cui bona sua vendiderunt, cum crimen nunquam possit in foro iudiciali damnari, nisi sententia Iudicis pronüciata: & cum facinus sit omnino occultum, cognosci, & conuinci in Iudicio non potest. Syl. Angel. locis citatis. Item, etiam si commissum esse delictum in Iudicio probari queat, non peccant huiusmodi rei, bona sua vendendo alteri, si eum nullo vnquam incommodo afficiendum curent, nempe si eo animo parati sint, vt emptoris omne damnû, quod fuerit perpeffus, alia æquali re compensent, si crimen fuerit in foro iudiciali damnatû, aut si emptorem moneant de periculo, cui sunt eorum bona exposita: quemadmodû si quis rem furtiuam, quam bona fide emerat, vendat alteri, & eum certiore faciat de rei venditæ vitio, & conditione, non peccat, eò quod ipsum non decipit. Sylu. & Angel. & alij locis citatis. Præterea, si tales facinorosi bona sua alienent, solum gratis, & liberaliter donâdo alteri, aut cum alijs bonis pretio, & æstimatione æqualibus permutâdo, in eo minimè delinquant: neque enim fisco damnium inferunt, siquidem rem æqualem sibi acquirunt: nec ei, cui donant, vel cuius cum bonis permutant: nam si postea criminis cõuicti, condemnatiq; fuerint, donatarius solus hæc bonis spoliabitur, quæ dono acceperat, aut rem suam, quâ cum alia commutauerat, sibi recuperabit. Sylu. & Angel. Adhæc, si huiusmodi alienationes, factæ sint cum onere, vel damno alicuius alterius, peccatum est in bonis alienandis, vt si vendant alteri, vel si dotis, aut nuptiarum causâ donent:*

& tunc non est peccatum iniustitiæ cõtra fiscum, qui ante criminis condemnationem ius in bonis nondum acquisierat, sed contra emptorem, vel alium, cui damni verifimile periculum imminet. Sylu. & Angel. & reliqui locis citatis.

Quòd ad secundum, quod querebatur, attinet; An scilicet valeant alienationes? *dicimus vtriusque iuris doctores communi consensu respondere, eas non valere, hoc est, nullius esse ponderis, & firmamenti, præsertim quando crimen est læsæ maiestatis, vel hæresis. Quod probant ex l. Quisquis, f. Emancipatio, & l. vltima. C. ad legem Iuliam maiestatis; in quibus decernitur: Si quis crimen læsæ maiestatis incurrit, omnia bona ei à die criminis admiffi publicari, hoc est in reipublicæ, vel principis potestatem redigi, & omnes alienationes bonorum, manumissiones seruorum, emancipationes filiorum rescindi debere. Dicendum itaque est, alienationes ante condemnationem criminis factas, nõ esse simpliciter ratas, & firmas, eò quod pendet semper ex conditione futura, scilicet, ex condemnatione delicti. Si crimen enim commissum esse probatum fuerit, dissoluntur omnes obligationes, si autem nunquam probetur, vim suam habent, & nunquam dirimuntur.*

Octauò queritur, Quænam bona, & commoda propter crimina publicentur? *Respondeo, ex communi sententia Canonici, & ciuilibus iuris interpretum, quam habet Simancas de Catholicis institutionibus tit. 9. propter crimen præsertim læsæ maiestatis, & pari ratione propter hæresim, à die commissi delicti publicari ipso iure omnia bona mobilia, immobilia, & se mouëtia; iura quoq; & actiones, quæ dicuntur bona incorporalia, Simancas tit. 9. nu. 7. Vnde serui, & ancilla, & animalia cum cæteris bonis fisco deferuntur. Siman. tit. 9. nu. 11. imò si aliqua ex contractu conditionali debeantur reis, ad fiscum quoque pertinent subiecta conditione; & ius ipsum cõditionis implendæ ad fiscum transit; si modò fiscus cõmodè conditioni parere possit. Siman. tit. 9. nu. 12. Quare si vxor criminosa sit, omnia eius bona dotalia, & paraphernalia, & donata, & accepta propter nuptias, quæ alicubi dicuntur arrhæ, & omnia lucra, quæ constante matrimonio, alicubi constitutionibus Principum, vel statutis populorum ad vxorem pertinent, publicantur. Siman. tit. 9. num. 12. item, si filius familias sit criminofus, publicatur peculium eius Castri esse, & quasi Castrens, & aduentitium: quia huiusmodi peculiorum proprietates, & dominiû est penes filium familias, non patrem: & proinde publicato peculio aduentitio, non amplius pater habet vsum fructum, quia statim vsus fructus proprietate consolidatus ad filium criminofum, & propterea ad fiscum spectat, eò quod maxima capitis diminutione ius patriæ potestatis soluitur, cui cõsequens est, vt vsus fructus amittatur, cû proprietate ad filium perueniat. Si pater sit criminofus, omnia eius bona publicantur, peculium quoque profectitum, quoniam eius proprietates est penes patrem; licet sit penes filium administratio. Ita quoq; publicatis bonis mariti, publicantur omnia, quorum dominiû, & proprietates est penes ipsum: hæc omnia Siman. tit. 9. num. 12.*

Ex his perspiciuntur, quoniam bona penes reum criminis inuenta non publicentur; publicatis enim viri bonis, dos integra restituitur vxori, bona item paraphernalia, & cetera, quorum proprietates, & dominium est vxoris: cuiusmodi sunt accepta propter nuptias, & pars lucrorum constanti matrimonio acquisita, & dona accepta ab alijis, præterquam à viro, *Simanca. tit. 9. nu. 67. & sequenti.* Item patrefamilias criminoso deprehensus fructus, quem habet in bonis filij aduertijs, non publicatur, quia cum filius sui iuris efficiatur, consequens est, vt vsus fructus ad eum cum proprietate pertineat. Publicatis bonis filij familias, non publicatur portio illa legitima, quæ ipsi post patris obitum debetur: nec publicatur item peculium profectitiu, quia eius proprietates pertinet ad patrem. Præterea generaliter publicatis facinorosi bonis, non publicantur bona futura, hoc est, quæ postea acquiruntur, sed tantum ea, quæ ipse reus criminis habet, cum delicti damnatur. Vnde iura conditionalia ex vltima voluntate pendencia, si conditio impleta fuerit post condemnationem criminis, ad fiscum non transeunt, ipsa quoque debita non publicantur. Item si quid alienum reperitur inter nocentis bona, ut potè depositum, commodatum, conductum, pignori datum, id omne domino restitui debet. Vnde creditoribus criminosis, qui ante crimen erant, debet fiscus satisfacere ex bonis publicatis: nam id bonorum cuiusque esse intelligitur, quod deducto ære alieno superest. **QVAERES**, quid si Titius pecuniam mutuam dederit Caio criminoso occulto ante criminis condemnationem, an eiusmodi mutuum pertineat ad fiscum? *Respondeo*, si mutuum dederit ad eius inopiam subleuandam, non publicatur. Item si criminis reus pecuniam mutuam acceptam conuertit in rem aliquam, vt si horreum necessarium, vel quippiam simile edificauerit, si aliquid iam iam ruiturum refecerit, si oliueta penè absumpta renouauerit, si vites propagauerit, arbuta coluerit, seminaria fecerit, flumina cõgestis aggeribus auerterit, aut si in valetudinem suam vel familiae, aut in sanus suum, & suorum impenderit, tantumdem debet restituere. Idem iuris est, quando pecunia mutua accepta in res necessarias, aut vtiles versa fuerit, quamuis postea res ipsæ casu perierint. Exempli causa, si Titius reus frumentum mutuam accepit ad familiam alendam, & id in horreo positum perijt, tantumdem est restituendum. Similiter si ex pecunia mutua accepta seruus necessarium, aut equum emerit, & postea seruus decessit, vel equus interiit, tantumdem is, qui mutuum dedit, recuperare debet. **Deinde quæres**, quid si criminosis occultus ante condemnationem sceleris vendiderit aliquid, an fiscus post criminis condemnationem debeat emptori pretium restituere? *Respondeo*, ex communi sententia Ciuilibus, & Canonici iuris interpretum; pretium emptori non esse reddendum, quia res vendita est ea conditione, vt venditio rescindi posset à fisco. *Nec refert*, si bona fide emptor cum reo ipso contraxerit, quoniam reum vitium habentem emit, perinde ac is, qui bona fide rem furtiuam pretio comparauit. *Si tamè* pretium ab emptore solutum, vel aliud loco pretij esset in bonis ipsius nocentis, id restitui debet em-

ptori, vt docent Io. Andr. Archidi. Domi. Petrus, Ancharanus, Philippus in c. cum secundum leges, de Hæret. in Sexto. Idem iuris est, si nõ totum pretium, sed pars eius in bonis criminosis sit: ea sine dubio est emptori reddenda; nam quod iuris est de toto, est quoque de parte. *Si roges*; An quando à lege, vel canone poena constituta est in criminofum, vt ipso facto sua bona amittat, iure queat post obitum criminosis delictum in iudicio cognosci, & tractari, vt bona ipsius fiscus capiat, non heredes? *Respondeo*, posse, vt ait Glosa communi consensu recepta in l. 3. §. quod autem, ff. quod quisque iuris. Hanc esse communem sententiam testatur Couar. in epit. p. 2. c. 6. §. s. v. 6. vnde, c. accusatus, §. penul. de heret. in ca. 6. c. 2. de prescription. in 6. hæreticus potest post mortem condemnari, & bona eius, quæ ad hæredes deuenerant, possunt fisco addici. *Si rursus inquiras*, an bona criminosis possit iure prescriptionis hæres vsu capere contra fiscum? *Respondeo* posse, vt docet Couarruias loco citato, eõmunem sententiam sequutus. Vnde hæredes hæretici, si quadraginta annis possederint bona ipsius post mortem eius, ignorantes eum fuisse hæreticum, vsucapiunt ea bona, nec possunt à fisco vexari cap. 2. de prescript. §. si post mortem. Secus est, si sciuerint eum fuisse hæreticum, tunc enim hæredes nullo tempore vsucapiunt, vt habetur in eodem cap. Addit tamen Couarruias, bona alterius criminosis posse hæredem legitimo tempore vsucapere, etiam cum mala fide, hoc est, etiam si nouerit eum fuisse criminofum, sed de hoc alias dicam.

Cap. VIII.

Alia questiones ad eandem rem pertinentes diluuntur.

PRIMUM queritur, An peccet Titius, qui sciens, Caio reo læsæ maiestatis, vel Hæretico occulto, donatione, vel testamento relinquit aliquid ex suis bonis? *Respondeo*, nõ peccare, si bona fide per ignorantiam donauerit, vel reliquerit. Item, si aliquid donet ob egestatem Caij, nullum est peccatum; si tamen nulla sit Caij inopia, & certo sciat criminis Caium esse condemnandum tanquam criminofum, ipso iure bonis priuatum, peccatum est; si quidem donat ei, quem nouit esse criminofum, & sunt donata ad fiscum deuoluenda: huiusmodi enim criminosis, & sunt ipso iure suorum bonorum dominio priuati, & effecti inhabiles ad aliquid acquirendum. Quare Titius à die cõmissi criminis nullius rei sibi donata, vel testamento relicta dominium potest acquirere. Post criminis verò declarationem, id, quod testamento habet acceptum, pertinet in foro conscientie ad legitimos hæredes eius, qui ipsi legauit: quod verò donatione accepit, debet quoque, vt sit tuta conscientia, restituere ei, qui donauit, vel eius hæredibus. *Hæc autem intelliguntur*, quando is, qui donauit, vel testamento reliquit, bona fide id fecerit, criminis prorsus ignarus: nam si sciens criminoso donauerit, vel testamento legauerit, fisco deferuntur bona eo modo accepta. *Ratio vtriusque est*: quia si bona fide donata fuerint, vel relicta, cum donatarius, aut legatarius capax